SIOLLABAS DON ARDTEISTIMÉIREACHT

GAEILGE

BONNLEIBHÉAL

i. ARDTEISTIMÉIREACHT/BONNLEIBHÉAL

i.i Tá sé i gceist sa siollabas seo:

(i) Freastal a dhéanamh ar shainriachtanaisi na ndaltai a roghnaigh cúrsa an Bhonnleibhéil sa Teastas Sóisearach.

(ii) Freastal a dhéanamh af na daltai eile a roghnódh an leibhéal seo seachas leibhéal elle.

(iii) Go bhfaigheadh daltai an leibhéil seo léargas ar an gcultúr Gaelach.

(iv) Go gcuirfi béim bhreise ar ghabhchumas seachas ar ghinchumas.

(v) Go ndireofai sa chúrsa seo ar riachtanais an dalta i saol na hoibre.

1.2 An Siollabas

Ins an siollabas seo, tugtar aird faoi leith ar na riachtanais seo:

(a) go nd£reofai ara bhfuil sealbhaithe ag na daltai a leathnú, a dhoimhniú agus a bhuanú;

(b) go n-aithneofai cúlrai agus cumais éagsúla na ndaltai;

(c) go dtabharfai aitheantas sa teagasc do na scileanna seo: cluastuiscint, labhairt, léamhthuiscint agus scriobh.

. AIDHMEANNA

Is iad seo th£os na haidhmeanna ginearálta a bhaineann le múineadh na Gaeilge ag an leibhéal seo:

(a) Deis a thabhairt do na daltai an Ghaeilge a fhoghlaim agus a shaibhriú de réir a n-acmhainne, sa tsli is go mbeidh siad ábalta páirt ghniomhach a ghlacadh i saol dátheangach.

(b) Cumas Gaeilge na ndaltai a fhorbairt i dtreo is go mbeidh gach scil teanga (éisteacht, labhairt, léamh, scriobh) acu de réir a n-acmhainne.

(c) Léargas a thabhairt do na daltai ar chultúr agus ar shaiocht Ghaelach na hÉireann agus deiseanna a chur ar fáil dóibh é seo a bhlaiseadh trid an teanga, an ceol, an stair, an litriocht agus mar sin de.

(d) Féinmheas agus féinmhuinin na ndaltai a chothú tri thuiscint a thabhairt dóibh af a bhféiniúlacht agus ara n-oidhreacht chultúrtha.

(e) Go mbeadh mar thoradh ar mhúineadh na Gaeilge go gcothófai dearcadh dearfach ar fhoghlaim teangacha agus ar chainteoir£ teangacha eile mat aon le meas af chultúir agus af shaÆochta£ eile.

(f) Taitneamh agus spreagadh a sholáthar do na daltai i gcomhthéacs na Gaeilge.

. **CUSPOIRI MUINTEOIREACHTA**

A chur ar chumas na ndalta~ na scileanna teanga - tuiscint, labhairt agus scriobh - a shealbhú mar atá sonraithe th£os.

3.1 **Tuiscint**

(i) Teanqa Labhartha (Cluastuiscint)

Go mbeidh na daltai in ann tuiscint a bhaint as treoracha, ceisteanna, eolas agus caint shimpl~ bunaithe ar ghnáthábhair aiceanta de réir na dTopaici.

Go mbeidh siad in ann tuiscint a bhaint as m£reanna simpli nuachta agus tuairisce.

Go mbeidh siad in ann tuiscint a bhaint as fógrai simpli.

(ii) Téacsanna Scriofa (Léamhthuiscint)

Go dtuigfidh na dalt~i bunéirim téacsanna scrÆofa a bheidh ag teacht go dlúth lena gcuid taithi agus spéise agus a bheidh grádaithe dá réir (m.sh. ailt irise/nuachtáin; scéalta simpl£; sleachta as drámai; dánta/amhráin oiriúnacha).

Go dtuigfidh siad na mórphoint£ ábhair i dtéacsanna foirmiúla a bhaineann le saol na hoibre m.sh. foirmeacha oifigiúla.

Go dtuigfidh siad litreacha agus téacsanna a bhfuil teachtaireacht phearsanta iontu.

Go mbeidh siad in ann tusicint a bhaint as fógrai agus comharthai simpl£ Gaeilge ins na meáin chumarsáide.

3.2 Labhairt

Go mbeidh na daltai in ann páirt ghn£omhach a ghlacadh i gcomhrá ar ábhar na dTopaici.

3.3 **Scriobh:**

Go mbeidh af chumas daltai tascanna gearra scribhneoireachta a chur i gcrich m.sh cuireadh, foirm, litir, scéal, cuntas, nóta srl.

. **TOPAICI**

LIOSTA NA dTOPAICI

I. An Dalta Féin

- Ainm, Sloinne, Aois
- An Teaghlach
- An gnáthshaol laethúil sa teaghlach
- Saol an chailin/saol an bhuachalla

2. Caitheamh Aimsire

- Cúrsai spóirt (cluichi)
- Ceol/Rince
- Scannáin
- Teilifis, Raidio srl.

3. Ait ChÓnaithe

- Teach/Arasán
- Na Seomrai
- Obair an Ti
- An Gairdin
- Peatai
- Cúraim£ bhaill an teaghlaigh

4. Scoil

- Abhair
- Múinteoiri
- Timpeallacht na Scoile
- Imeachtai
- Rialacha
- Amchlár
- Laethanta Saoire

5. An Ceantar Dúchais/Aitiúi!

- Suiomh
- Saghas Ceantair: ceantar tuaithe Ibaile tuaithe/bruachbhaile/cathair
- Logainmneacha Aitiúla
- Clubanna
- Eaglaisi

6. Saol an Bhaile Mhóir

- Seirbhisi
- Tionscail
- Siamsaiocht

. Saol na Tuaithe

- SeirbhZsi
- Feirmeoireacht
- Barrai
- Ainmhithe
- An Dúlra - crainn/bláthanna/éin
- Iascaireacht
- An fharraige
- Siamsaiocht

. Seirbhlsi an Cheantair

- Siopai agus Siopadóireacht
- Ospidéil
- Stáisiún na nGarda£
- Oifig an Phoist
- Ionad Pobail
- Oifigi Rialtais Aitiúil
- Leabharlanna
- Bainc

. Obair aqus Saol Na hOibre

- Slite beatha agus ceirdeanna éagsúla
- Saol na hoibre
- Taithi Oibre
- Airgead
- Roghnú shli bheatha/céirde
- Fostaiocht/Difhostaiocht

i0. Éadal aqus Faisean

- Cineálacha Éadai
- Éadai Faiseanta
- Éide Scoile
- Faisin na bhfear/na mban

II. Ceol

- Saghasanna éagsúla ceoil
- Na húirlisi ceoil
- Bannai/Grúpai ceoil reatha - amhránaithe
- Na cartacha
- Lirici
- Ceol agus amhráin traidisiúnta

12. Cúrsai Sl~inte

- Bia agus Deoch
- Baill an choirp
- Tinneas agus Galair
- Timpisti

13. Am aqus Aimsir

- An t-Am
- Na Séasúir
- Priomh-Fhéilte na Bliana
- Réamhaisnéis na hAimsire

14. Cúrsa£ **Taistil**

- Modhanna Taistil (sean agus nua)
  Carr, Rothar, Gluaisrothar, Traein, Bus, Eitleán, Spásárthach.
- Ceadúnas Tiomána
- Treonna agus Treoracha

15. **Éire**

- Réigiúin agus Gnéithe Aiceanta
- MóreachtraÆ Stair na hÉireann
- Institiúidi an Stáit (Bunreacht, Uachtarán, Dáil, Seanad, Páirtithe Polaitiúla)

16. **An Ghaeilqe**

- An Ghaeilge i dtimpeallacht an dalta
- An Ghaeilge sa saol comhaimseartha (teilifis, raidio, nuachtáin, iris£, fógraiocht)
  An Ghaeltacht
- Ionad na Gaeilge i gCultúr na hÉireann.

17. **T£ortha Eile**

Teangacha
Nósanna
Taisteal agus Saoire thar lear
Éire san Eoraip
Na Gaeil thar lear

18. Abhair eile a qcuireann an dalta spéis iontu

Nóta 1: Ba chóir go ndéanfai saothrú teoranta af na topaicf go léir thuas sa ghabhchumas (cluastuiscint agus léamhthuiscint) agus saothrú ar leith sa ghinchumas af na topaici ina measc (nó ar ghnéithe diobh) a bhfuil baint acu le saol agus le réimsf spéise agus taithÆ na ndaltaf.

Nóta 2: Is sna topaici seo a leanas is mó a thagann gnéithe den chultúr Gaelach i gceist - I, 2, 5, ii, 15, 16, 17. NÆ mór saothar speisialta a dhéanamh orthu san.

. **FEIDHMEANNA**

5.1 Seo liosta de shampla£ feidhmeanna teanga ba chóir a úsáid.

5.2 Tá saoirse ag múinteoiri clár teagaisc a leagan amach a bheadh oiriúnach agus taitneamhach dá ndaltai féin.

5.3 Moltar do mhúinteoiri na feidhmeanna thios a shaothrú ar mhodh comhtháite san éisteacht, sa teanga labhartha, sa léamh agus sa scriobh.

5.4 LIOSTA NA bhFEIDHMEANNA

Fi. Aq **bualadh le daoine**

i.i Gnáthbheannachtai a thuiscint, a chur agus a fhreagairt

1.2 Scaradh - slán a fhágáil

1.3 Seoladh agus uimhir theileafóin/ghutháin a fháil/a thabhairt

1.4 Daoine a chur in aithne

1.5 Fiafraf faoi dhaoine eile

1.6 Freagra£ a thabhairt

1.7 Bu£ochas a chur in iúl

1.8 Cur s£os a dhéanamh ar dhaoine

1.9 Cur sios ar áit/cheantar

i.i0 Leithscéal a ghabháil

I.ii Coinne a shocrú.

F2. Aq lorq/aq tabhairt eolais

2.1 Daoine/ruda£/áiteanna a aithint

2.2 Cur sfos a lorg/a dhéanamh

2.3 Rogha a chur in iúl

2.4 A rá go bhfuil rud éigin af eolas agat

2.5 A fháil amach an bhfuil duine/rud éigin ag teastáil

2.6 A fháil amach an cuimhin le duine rud éigin

2.7 MZniú a lorg agus a thabhairt

F3. Ag cur tuairimi aqus dearcadh in iúl

3.1 TuairimÆ a lorg agus a nochtadh

3.2 Spéis/suim a nochtadh

3.3 Aontú agus easaontú

3.4 Mothúcháin a nochtadh

3.5 Dúil a chur in iúl.

F4. Ag áiteamh ar dhaoine rudai a chut i qcrÆch

4.1 Ruda~ a iarraidh ar dhuine eile

4.2 Iarraidh ar dhuine rud éigin a dhéanamh

4.3 *Cabhair/cúnamh/cuidiú* a iarraidh

4.4 A fháil amach agus a chur in iúl go bhfuil tú ábalta/in ann rud éigin a dhéanamh

4.5 Rabhadh a thabhairt

4.6 Cead a iarraidh agus a thabhairt

F5. A q leasú ha cumarsáide

5.1 Easpa tuisceana a chur in iúl

5.2 Ag iarraidh ar dhuine rud a athrá

5.3 Rudai a shoiléiriú

5.4 Ag iarraidh ar dhuine focal a litriú

F1. SPRIOCANNA	**SAMPLAI**
i.I Gnáthbheannachtai a thuiscint, a chur agus a fhreagairt	Dia duit/daoibh Dia is Muire duit/daoibh Tá fáilte romhat/romhaibh srl.
1.2 Scaradh Slán a fhágáil	Slán leat/libh/agat/agaibh Slán go fóill Oiche mhaith (agat/agaibh)
1.3 Seoladh agus uimhir theileafóin a fháil/a thabhairt	Cá bhfuil tú i do chónai? Cá bhfuil cónai ort? srl. Cén uimhir theileafóin atá agat? Cad é d'uimhir theileafóin
1.4 Daoine a chur in aithne.	A Shinéad, seo i Aoife Is mise Darach, cé thusa? Ar bhuail tú le Clár cheana?
1.5 Fiafrai faoi dhaoine eile	Conas tá Sorcha? Cén chaoi a bhfuil tú? Goidé mar atá do mháthair? Cá bhfuil Brian? Ar chuala/chluin tú faoi...
1.6 Freagrai a thabhairt ar Fi.5	Tá sé/sE tinn/breoite Tá sE ag ceolchoirm Tá mé go maith srl.
1.7 Buiochas a chur in iúl	Go raibh maith agat Táim buioch diot

1.8 Cur sios a dhéanamh af dhaoine	Táim sé bliana déag d'aois Tá si ard, tanai ....
1.9 Cur sios af an áit/gceantar	Ait mhór is ea é Tá dhá mhonarcha ann Tá sé suite cois trá Eastát mór is ea é srl.
I.i0 Leithscéal a ghabháil	Pardún/mo phardún gabh/aigi mo leithscéal tá brón/cathú/aiféala orm srl.
i.ii Coinne a shocrú	Cathain/cén uair/cén t-am a bheidh tú saor? Ar mhaith leat dul amach llom? Buail liom ag ..... srl.

NOTA: Tá F1 thuas ag freagairt go scaoilte do na topaici seo a leanas:

Ti. An Dalta Féin
Ainm, Sloinne, Aois,
An Teaghlach,
Saol an dalta

T3. Ait Chónaithe

T5. An Ceantar Dúchais/Aitiúil

F2.

SPRIOCANNA	**SAMPLAI**
2.1 Daoine/rudai/áiteanna a aithint	Is sráidbhaile é Is racghrúpa é .... Seo/sin é .... An é/i sin .... ? Beidh an ceann/dlúthcheirnin seo agam Banaltra is ea i/atá inti Traolach a thugtar air... Is aimn dó srl.
2.2 Cur sios a dhéanamh/a lorg.	Tá Sinéad cliste. Amhránai iontach is ea Bono/é Is imreoir maith é Liam

	An/is/nl meicneoir i An/is/ni tiománaZ é
	Tá mé buartha Tá an jab criochnaithe
2.3 Rogha a chur in iúl	Is fearr liom U2 ná INXS Tá s~ sin nÆos fearr
	Tá an téip sin nios fearr ná an téip eile B'fhearr liom srl.
2.4 A rá go bhfuil rud éigin ar eolas agat	Tá a fhios agam Nil a fhios agam Nior chuala mé faic/tada puinn faoi .... srl.
2.5 A fháil amach an bhfuil duine/rud éigin ag teastáil agus a chut in iúl go/nach bhfuil	Ar mhaith leat an téip? An mbeidh deoch agat?
	Ba mhaith liom .... Tá airgead (ag teastáil) uaim Cad atá uait?
	Ba mhaith liom labhairt le Cl£odhna Tabhair dom é sin más é do thoil é. srl.
2 . 6 A fháil amach an cuimhin leat rud/duine éigin agus a chur in iúl gur/nach cuimhin leat	An cuimhin leat é/Æ Ni cuïmhin liom an o£che sin
2.7 Miniú a lorg agus a thabhairt	Cén fáth/Cad chuige/Cad ina thaobh? Bhi a fhios agam Conas/Cén chaoi/dóigh a (r) tharla sé Cad é/Céard/Cad a tharla duit? srl.

F3. **S P R I O C A N N A** — **S A M P L A I**

3.1 Tuairim a lorg agus a nochtadh	Céard/cad a cheapann/mheasann tú? Silim, Ceapaim, Is dóigh liom Is é mo bharúil Tá sé sin go maith Is maith liom ......

	3.2 Spéis/Suim a nochtadh	Tá spéis agam i rac-cheol Tá suim agam i spórt Is maith liom Tá an obair spéisiúil srl.
	3.3 Aontú agus easaontú	Is ea/Nf hea Tá sé sin go maith Aontaim leat/Ni aontaim leat Tá/N~I sé fior Ceart go leor Táim/NÆlim sásta srl.
	3.4 Mothúcháin a nochtadh	Tá brón/áthas/fearg dÆomá srl. orm Tá/Nil mé sásta Tá mé cráite/feargach srl.
	3.5 Dúil a chur in iúl	Is mian liom Ba mhaith liom Tá caifé uaim
F4.	**SPRIOCANNA**	**SAMPLAI**
	4.1 Rudaf a iarraidh	Ar mhaith leat cabhrú liom? Tabhair dom .....más é do thoil é Ba mhaith liom
	4.2 Iarraidh ar dhuine eile rud éigin a dhéanamh	Ná bi déanach Bi ann ag a hocht Tar go luath Goitse! Buail liom ag an dioscó srl.
	4.3 Cabhair/cuidiú/cúnamh a iarraidh	An féidir leat cabhrú liom? Ar mhaith leat cuidiú le Dara? Táim i dtrioblóid/bponc! srl.

4.4 A fháil amach agus a chur in iúl go bhfuil tú ábalta/in ann rud éigin a dhéanamh/a chur i gcrÆch	Is/NÆ féidir liom é sin a dhéanamh Tig liom Tá mé ábalta/in ann Beidh sé déanta agam srl.
4.5 Rabhadh a thabhairt	BÆ cúramach Ná déan é sin (aris) Tabhair aire! srl.
4.6 Cead a iarraidh/a thabhairt	An bhfuil cead agam? An bhfuil sé ceart go leor? Tá cead agat srl.

FS. SPRIOCANNA **SAMPLAI**

5.1 Easpa tuisceana a chur in iúl	N~ thuigim é sin Cad/Céard a dúirt tú? Tá brón orm ach nÆ thuigim .... srl.
5.2 Ag iarraidh ar dhuine rud a athrá	Ar£s? Cad é sin arÆs? Cad/Céard a dúirt tú? Tá brón orm ach nf thuigim .... srl.
5.3 Ruda£ a shoiléiriú	Cad is brÆ le .... Cad/Céard a chialla£onn...
5.4 Ag iarraidh focal a litriú	Litrigh .....más é do thoil é. An féidir leat ..... a litriú dom srl.